

หลักพรหมวิหาร 4 กับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารท้องถิ่น

ในสังคมไทย*

BRAHMA VIHARN 4 PRINCIPLES AND ETHICS OF LOCAL ADMINISTRATORS IN THAI SOCIETY

กรกนก เจริญทอง¹, อภินันท์ จันตะนี² และ สมเดช นามเกต³

Kornkanok Rianthong¹, Aphinant Chantane² and Somdet namket³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: kornkanok.r7376@gmail.com

บทคัดย่อ

คุณธรรมจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับผู้บริหารท้องถิ่นในลักษณะที่เป็นกลไกกำกับและขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดธรรมาภิบาลได้ บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม สำหรับผู้บริหารท้องถิ่นที่เหมาะสม ซึ่งจริยธรรมที่ผู้บริหารท้องถิ่นควรประพฤติปฏิบัติ ส่วนหลักธรรมที่ผู้บริหารท้องถิ่นควรยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ โดยใช้ หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหาร ตามความคิดเห็นของบุคลากร องค์กรบริหารส่วนตำบล ตามความสำคัญ คือ ผู้บริหารควรมี ความมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา การให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน การพูดจา ทักทายให้ความเคารพ ความรัก และปรารถนาดีต่อกัน ยินดีเมื่อเห็นคนอื่นได้ดี และผู้บริหารต้องแสดงความยินดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา ที่ประสบความสำเร็จพร้อมทั้งแสดงความยินดีกับผู้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารควรวางตนเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ เหมาะสมกับฐานะ วางตนเป็นกลางยึดถือความถูกต้อง ตัดสินปัญหาด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม.

คำสำคัญ : หลักพรหมวิหาร 4, คุณธรรมจริยธรรม, ผู้บริหารท้องถิ่น

* Received 9 July 2024; Revised 18 July 2024; Accepted 27 August 2024

Abstract

Virtue ethics is related to local governments in a way that directs and drives local government operations for good governance. This academic paper aims to review ethical literature for appropriate local governments. The principles of morality that local administrators should follow should be followed by the principles of Brahma Viharn 4 in the management of executives according to the opinions of personnel. The Tambon Administrative Organization should be gracious, compassionate, and generous to each other Love and goodwill are welcome when one sees others well, and executives must congratulate their successful subordinates with the joy of those who have succeeded. Executives should be placed in a position suitable for their position, consistent, impartial, non-discriminatory, non-partisan determination of the problem in purity of justice.

Keywords : Brahma Viharn 4, Principles and Ethics, Local Administrator

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีแห่งการสื่อสารแบบไร้พรมแดน เป็นการคุกคามทางสื่อออนไลน์ ที่เด็กและเยาวชนกำลังตกเป็นเหยื่อ ที่เห็นเด่นชัดก็คือเกี่ยวข้องกับเรื่องอบายมุขต่างๆ โดยเฉพาะเขตพื้นที่ที่เป็นสังคมเมืองและกำลังขยายวงกว้างไปสู่สังคมชนบท ฉะนั้นความอยู่รอดของประเทศชาติต้องอาศัยองค์ประกอบและปัจจัยหลายๆ ด้านโดยเฉพาะ ปัจจัยด้านการปกครองประเทศและผู้นำทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง บุคคลที่เป็นผู้นำซึ่งเป็นชนชั้นปกครองหรือมนุษยชาติทั่วโลกเห็นว่านอกจากจะต้องมีความรู้ความสามารถในการปกครองแล้ว จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี มีคุณธรรมที่สูงกว่าบุคคลทั่วไป

คุณสมบัติของผู้นำที่ดี คุณสมบัติของผู้นำที่ดีขึ้นกับปัจจัยหรือข้อคิดเห็นข้อไหนมีผู้รู้ได้ให้คำอธิบายไว้ด้านล่างนี้ อยากรจะสรุปคุณสมบัติต่อไปนี้เป็นคุณสมบัติที่พบเห็นในการเป็นผู้นำที่ดีไว้ดังนี้

1) ทศนคติเชิงบวก (Positive Attitude) ผู้นำที่ดีต้องเป็นคนที่มีทัศนคติเชิงบวก หรือมองโลกแง่บวก แม้ว่าเจอสถานการณ์ที่เลวร้าย หรือวิกฤติต่างๆ หากผู้นำมีทัศนคติเชิงบวก

จะมองเห็นโอกาสที่เป็นไปได้ในสถานการณ์ต่างๆ สามารถยืนหยัดอยู่บนหนทางไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ พร้อมสร้างความเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นเพื่อเอาชนะปัญหา คุณลักษณะของทัศนคติเชิงบวก ได้แก่ เชื่อมั่นที่เราทำได้, เชื่อมั่นในการกระทำว่าจะเกิดผลลัพธ์ที่ดี, เชื่อมั่นว่าสิ่งดีๆ จะเกิดขึ้น เป็นต้น ซึ่งตรงกันข้ามกับคนที่มีทัศนคติเชิงลบ จะมองไม่เห็นโอกาส มีความเครียด เกิดความกลัววิตกกังวล ไม่มั่นใจว่าจะทำได้

2) ความเชื่อมั่น (Confidence) ความเชื่อมั่น เป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำ ผู้นำที่ดีจะต้องมีความมั่นใจในสิ่งที่ตนเองคิดหรือทำ เมื่อผู้นำแสดงออกด้วยความมั่นใจ ลูกน้องหรือผู้ตามย่อมรู้สึกถึงความมั่นคงและเชื่อมั่นที่จะปฏิบัติตาม ซึ่งต่างกับผู้นำที่ขาดความเชื่อมั่น ไม่กล้าตัดสินใจ ไม่มีความมั่นใจยอมทำให้ลูกน้องหรือผู้ตามขาดความเชื่อมั่นในผู้นำไปด้วย การที่จะสร้างความมั่นใจไม่สามารถทำได้เพียงชั่วข้ามคืน แต่ต้องอาศัยการบ่มเพาะ เทคนิคเหล่านี้ อาจช่วยพัฒนาความมั่นใจ

2.1 นึกถึงเรื่องที่เคยทำสำเร็จหรือเป็นจุดแข็งที่เราทำได้ดี และพยายามฝึกฝนให้เพิ่มมากขึ้นไป

2.2 ให้จดบันทึกสิ่งที่คุณชอบในตัวเองทุกวัน แม้เป็นจุดเล็กๆ ที่แตกต่างกันในแต่ละวันเพื่อชื่นชมตัวเองก็จะช่วยสร้างความมั่นใจให้เพิ่มขึ้นได้

3) ยอมรับความล้มเหลวได้ (Ability to Embrace Failure) ผู้นำที่ดีต้องกล้ายอมรับความล้มเหลวและผิดพลาดของตนเอง เพียงแต่ต้องรู้ว่าควรแก้ไขอย่างไร การยอมรับความล้มเหลวคือโอกาสในการเรียนรู้แม้ยังไม่ได้ผลลัพธ์ความสำเร็จในเบื้องต้น แต่สิ่งสำคัญคือต้องกล้าที่จะก้าวเดินต่อไปและหาสาเหตุที่ทำให้ล้มเหลวให้ได้โดยเร็ว ซึ่งจะทำให้เป็นผู้นำที่เติบโตและแข็งแกร่งขึ้น ดังนั้นเราจะสำเร็จไม่ได้หากไม่เจออุปสรรคการเป็นผู้นำที่มีทัศนคติยอมรับความล้มเหลวได้ จะทำให้ทีมกล้าคิดกล้าทำสิ่งใหม่ๆ เป็นพลังขับเคลื่อนให้กับองค์กร ดังคำพูดของโทมัสเอดิสันผู้ประดิษฐ์หลอดไฟว่า “ผมไม่ได้ล้มเหลว ผมแค่พบ 10,000 วิธีที่ไม่ได้ผล”

4) มีทักษะการสื่อสารและการรับฟังที่ดี (Good Communication Skills) ทักษะการสื่อสารเป็นคุณสมบัติสำคัญที่จะต้องมี ผู้นำที่ดีจะต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดีเพื่อนำพาให้ทีมงานไปในทิศทางเดียวกัน และยังต้องมีทักษะการฟังที่ดีอีกด้วย เพื่อช่วยให้เข้าใจความรู้สึกที่แท้จริงของผู้พูด สามารถสะท้อนประเด็นได้ถูกต้อง

การฟังลักษณะนี้ต้องใช้สมาธิเต็มทีในเรื่องที่กำลังสนทนากันอยู่ และใส่ใจกับคนที่พูดตลอดเวลาเพื่อสังเกตภาษากาย น้ำเสียง การใช้คำพูด และอารมณ์ความรู้สึกที่แฝงอยู่ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจในสิ่งที่เขาไม่ได้พูดออกมา

การฟังช่วยสร้างความไว้วางใจและความเป็นกันเองต่อกันในฐานะผู้นำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้นำเอาใจใส่และเคารพในสิ่งที่ผู้พูดสื่อสาร

5) รู้จักการมอบหมายงานที่เหมาะสม (Knowing How and When to Delegate) การมอบหมายงานเป็นทักษะที่สำคัญ เพราะบทบาทของผู้นำจะต้องบริหารงานในภาพรวมมากกว่าทำงานเองทั้งหมด ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการมอบหมายงานได้แก่ การวางแผนและเตรียมการ ผู้นำจะต้องมองเห็นภาพรวมและสามารถวางแผนว่าจะแบ่งงานให้ลูกทีมแต่ละคนอย่างไร โดยพิจารณาเลือกคนที่มีความสามารถให้เหมาะสมกับงานนั้นๆ รวมถึงเตรียมทรัพยากรต่างๆ สนับสนุนเพื่อสนับสนุนการทำงานให้เสร็จตามแผน มีรายละเอียดของงาน และกรอบเวลาชัดเจน สนับสนุน ให้คำแนะนำ ติดตามผล สามารถจัดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างแรงจูงใจให้กับทีมได้

ชื่นชมความสำเร็จของทีม เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ทีมทำงานอย่างตั้งใจ

6) มี Growth Mindset ทักษะสำคัญสำหรับผู้นำที่จะเป็นแรงผลักดัน และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับทีม คือทักษะ “Growth Mindset” ผู้นำที่มี Growth Mindset จะมองปัญหาที่เจอในการทำงานว่าเป็นแรงกระตุ้นให้ตัวเองและทีมงานพยายามคิดค้นวิธีใหม่ๆ เพื่อเอาชนะและก้าวข้ามปัญหาเหล่านั้นให้ได้ ผู้นำที่มีทักษะนี้ คือคนที่รักในการเติบโต ซึ่งเกิดจากการพยายามพัฒนาหรือมองหาอะไรใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา และที่สำคัญคือ มีมุมมองที่ดีต่อปัญหาที่ต้องพบเจอจะเป็นมุมมองแบบเติบโต ยอมรับความผิดพลาดเพื่อเรียนรู้ให้พัฒนาคนในองค์กรให้ดีขึ้นกว่าเดิม เมื่อตัวผู้นำมี Growth Mindset ในการทำงานก็จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับทีมงานในองค์กร ซึ่งจะทำให้ทีมงานมีแรงฮึกเหิมในการทำงาน และกลายเป็นคนที่มี Growth Mindset ที่พยายามคิดหาวิธีเอาชนะปัญหา และพัฒนาตัวเองให้เก่งขึ้นอยู่ตลอดเวลา ตามไปด้วย

7) มีความรับผิดชอบ (Responsibility) ผู้นำที่ดีต้องมีความรับผิดชอบ คือทั้งรับผิดชอบ รับชอบ ทั้งในส่วนองงานที่ตนเองต้องทำ และงานของทีมที่ตนดูแล เมื่อเกิดความผิดพลาดก็ต้องกล้ารับผิดชอบต่อสิ่งที่ผิดพลาด ไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องรักษาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้เร็วที่สุด การมีความรับผิดชอบนั้นจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ

เมื่อปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง เช่น มีหน้าที่ก็ทำเต็มความสามารถ ไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง เป็นคนรักษาคำพูด พูดแล้วทำตามพูด

8) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) สิ่งหนึ่งที่ทำให้คนเก่งหรือผู้นำระดับโลกหลายคนประสบความสำเร็จมาจากวิถีดั้งเดิมและวิธีการทำงานของเขา และเรื่องหนึ่งที่เขาเหล่านี้ทำอยู่เป็นประจำคือการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตัวอย่างคำพูดของผู้นำระดับโลก Mahatma Gandhi (มหาตมะคานธี) “Live as if you were to die tomorrow. Learn as if you were to live forever.” ใช้ชีวิตให้เสมือนว่าพรุ่งนี้ท่านจะไม่มีชีวิตอยู่แล้ว เรียนรู้ให้เสมือนว่าท่านจะอยู่ในโลกนี้ตลอดไปไม่มีวันสิ้นสุด John F. Kennedy. (2219)

คุณสมบัติของผู้นำคือ คุณธรรม มีความจำเป็นและมีความสำคัญมากจะเห็นได้ว่าจริยธรรม ก่อให้เกิดวิกฤตศรัทธาที่มีต่อผู้นำในฐานะต่างๆ ตลอดจนถึงผู้นำของประเทศชาติ และส่งผลให้เกิดความขัดแย้งและเหตุการณ์รุนแรงต่างๆ มากมายและนำไปสู่ความแตกแยกในสังคมอย่างรุนแรงแบบที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ความขัดแย้งไม่ลงรอยของคนในชาติกลายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้สถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและอื่นๆ เกิดภาวะชะงักงันไม่มีทางออกและก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อประเทศชาติ

ผู้นำในทุกๆ ระดับจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่จะนำพาให้ไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ความร่มเย็นเป็นสุขอันเป็นเป้าหมาย ที่พึงประสงค์ของบุคคลและสังคมทั่วไป ส่วนภาวะผู้นำคือการที่ผู้นำ มีจริยธรรม มีความรู้ความสามารถ มีศิลปะในการนำหมู่คณะ ที่มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อคน ทั้งระดับกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ภาวะผู้นำจึงเป็นคุณสมบัติที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่นับตั้งแต่กำเนิดมานั้นจำเป็นต้องมีผู้ดูแลคุ้มครองแม้เมื่อเติบโตขึ้นมาแล้ว มนุษย์จำเป็นต้องมีผู้แนะนำสั่งสอนและเป็นแบบอย่างให้ดำเนินชีวิตในทางที่เหมาะสม ตลอดจนเมื่ออยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ก็ยังคงต้องมีผู้นำหรือผู้ปกครองที่มีความสามารถในการพัฒนาแก้ไขปัญหาและนำไปสู่จุดหมายที่ดีได้ เมื่อเป็นเช่นนี้การมีผู้นำที่ดีนั้น จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัย เพลโต (Plato) นักปรัชญาตะวันตกก็ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำหรือผู้ปกครองที่ดีที่พึงประสงค์นั้น ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งของความเป็นนักปราชญ์ เป็นผู้ที่มีความรู้และความยุติธรรมเพียบพร้อมสิ่งหนึ่งให้เห็นได้อย่างเด่นชัดในการเล่าชาดกของพระพุทธเจ้า คือ ตัวเอกของเรื่องซึ่งส่วนมากคือตัวของพระโพธิสัตว์เองนั้น จะมีลักษณะที่พึงประสงค์อย่างเด่นชัดซึ่งมีความสามารถในการนำตนเองตลอดจนผู้ที่อยู่ใต้ปกครองให้อยู่ในครรลองของจริยธรรมที่ดีเอาชนะใจตนที่จะไม่ทำ

ความชั่ว ตอบได้เหตุการณ์ต่างๆ จึงนับได้ว่าชาตกเป็นแหล่งความรู้ที่ได้สอนลักษณะต่างๆของบุคคลที่จะเป็นผู้นำที่ดีเอาไว้อย่างมาก ดังนั้นผู้เขียนจึงสนใจศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำตามหลักพุทธธรรม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมของผู้นำต่อไป

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, (2558) จริยธรรมหรือปรัชญาคุณธรรมเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ดีและไม่ดีและความถูกและผิดทางศีลธรรม จริยธรรมเป็นคำที่ใช้กับหลักการหรือทฤษฎีที่เกี่ยวกับค่านิยมหรือหลักศีลธรรม จริยธรรมยังมีความเชื่อมโยงกับประเด็นหลักการพื้นฐานของการตัดสินใจในทางปฏิบัติ และหลักธรรมชาติของคุณค่า สูงสุดและมาตรฐานที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่สามารถบ่งชี้ความถูกหรือผิดได้ อย่างไรก็ตาม คำว่าจริยธรรมและศีลธรรมถือว่ามี ความเกี่ยวข้องใกล้เคียงกัน ซึ่งปัจจุบันเป็นเรื่องปกติที่จะอ้างถึงการตัดสินใจทางจริยธรรมหรือ หลักการทางจริยธรรม จากเดิมที่เคยใช้การอ้างถึงหรือกล่าวถึงการตัดสินใจทางศีลธรรมหรือ หลักการทางศีลธรรม ลักษณะดังกล่าวนี้ได้ทำให้เกิดการขยายขอบเขตของความหมายของ จริยธรรมออกไปอย่างกว้างขวางมากกว่าการนิยามที่มีมาก่อนหน้านี้ ดังนั้นคำว่าจริยธรรมจึง ไม่ได้หมายถึงคุณธรรมแค่เพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมหมายถึง การทำงานร่วมกับคนเพื่อน ร่วมงานในระดับสายงานที่มีความแตกต่างกัน การทำงานนั้นจะสำเร็จด้วยดีได้นั้น จำเป็นต้อง อาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจและความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย ดังที่พระบรม ราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้กล่าวไว้ดังนี้

ดังพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ใน พระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชว่า “การจะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือให้เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจและความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะ เหตุว่าความรู้นั้นเสมือนเครื่องยนต์ที่ทำให้รถยนต์ เคลื่อนไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรม ดังกล่าวแล้วเป็นเสมือนหนึ่งพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำทางให้รถยนต์ดำเนินไป ถูกทางด้วยความสวัสดิ คือปลอดภัย บรรลุวัตถุประสงค์” ได้ด้วยดี

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (ในหลวงรัชกาลที่ 9) ผู้ทรงเป็นที่ ได้รับการยกย่องจากทั่วโลกว่าทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระอัจฉริยภาพอยู่หลายด้าน ซึ่งใน โอกาสนี้ผู้เขียนจะขอกกล่าวถึงพระอัจฉริยภาพทางการเป็นผู้นำของพระองค์ท่านที่พวกเรา ทั้งหลายควรนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต อันได้แก่

1. มีความเมตตากรุณา ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งของการเป็นผู้นำที่ดี ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมีหลักการทรงงานที่ให้อะไรโดยไม่หวังผลตอบแทนและทรงมีความสุขทุกครั้งในการได้ช่วยเหลือประชาชนของพระองค์ พระองค์ทรงออกเยี่ยมเยียนพสกนิกรอยู่ตลอดเวลาไม่เคยว่างเว้น จึงทรงเป็นตัวอย่างของผู้นำที่มีเมตตาในการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมอย่างแท้จริง ในสมัยที่ประเทศไทยมีโรคระบาดหลายอย่างคุกคาม ไม่ว่าจะเป็นโรคไข้ส่าหลังอีกเสบ โรคเรื้อน พระองค์ได้พระราชทานเงินจากกองทุนอานันทมหิดลในการช่วยเหลือ นอกจากนี้ พระองค์ก็ทรงเอาใจใส่ช่วยเหลือคนพิการทุพพลภาพ ไม่ว่าจะเป็นพิการทางด้านร่างกายหรือทางด้านสมอง พระองค์ก็ให้ความช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้ ซึ่งยังความปลาบปลื้มปิติอย่างหาที่สุดมิได้แก่พสกนิกรชาวไทยถึงพระเมตตาอันเปี่ยมล้นเหล่านี้

2. มีความคิดสร้างสรรค์ จะเห็นได้ว่าในหลวงรัชกาลที่ 9 นั้น ทรงเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นอย่างมาก พระองค์ทรงได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งการประดิษฐ์โลก โดยสมานพันธ์นักประดิษฐ์นานาชาติ (ไอเฟีย) ซึ่งผลงานประดิษฐ์ของพระองค์ท่านนั้นได้รับการจดทะเบียนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรรวมทั้งสิ้นถึง 11 ฉบับ อันได้แก่

- กังหันชัยพัฒนา เป็นเครื่องกลเติมอากาศที่ใช้ในการเติมออกซิเจนลงในน้ำ
- ฝนหลวง พระองค์ทรงทำฝนเทียมขึ้นมาโดยผ่านกระบวนการทดลองต่างๆ สำเร็จออกมาเป็นโครงการฝนหลวงเพื่อช่วยแก้ปัญหาภัยแล้งในประเทศไทย นอกจากนี้ ยังมีการใช้ น้ำมันปาล์มกลั่นบริสุทธิ์เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงเครื่องยนต์ดีเซล (ไบโอดีเซล), ระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำด้วยรังสีร่วมกับเครื่องกลเติมอากาศ, เครื่องกลเติมอากาศแบบอัดอากาศและดูดน้ำ, อุปกรณ์ควบคุมการผลัดต้นของเลหว (ร่วมกับ มูลนิธิโครงการหลวง), เครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์,

- โครงสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าพลังงานจลน์, ภาชนะรองรับของเสียที่ขับออกจากร่างกาย, การใช้น้ำมันปาล์มกลั่นบริสุทธิ์เป็นน้ำมันหล่อลื่นสำหรับเครื่องยนต์ 2 จังหวะ, โครงการแก่งดิน นอกจากผลงานสร้างสรรค์ทางด้านการประดิษฐ์แล้วพระองค์ท่านยังมีผลงานทางด้านภาพถ่ายฝีพระหัตถ์จิตรกรรมฝีพระหัตถ์และทรงพระราชนิพนธ์เพลงมากมาย จึงกล่าวได้ว่าในหลวงรัชกาลที่ 9 นั้น ทรงเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ดีอีกประการหนึ่งของความเป็นผู้นำ

3. มีความเพียรพยายาม พระองค์ท่านได้มีพระราชดำริริเริ่มโครงการขึ้นมามากมาย โดยในระยะแรกทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เองทั้งสิ้น ยกตัวอย่างเช่น โครงการชิงหัวมัน

โครงการประจักษ์บายน้ำคลองลัดโพธิ์ โครงการพัฒนาตอยตุง สถานีเกษตรหลวงอินทนนท์ โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ซึ่งจะเห็นว่าโครงการต่างๆเหล่านี้ล้วนประสบความสำเร็จโดยความเพียร มุ่งมั่น อดทน ของพระองค์ท่านทั้งสิ้น

4. มีความเป็นประชาธิปไตย ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมีวิธีบริหารงานโดยการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายทั้งสาธารณชน เจ้าหน้าที่ทุกระดับและประชาชนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และร่วมกันทำงานในโครงการพระราชดำริต่างๆ โดยใช้วิธีการระดมสมอง การทำประชาพิจารณ์ โดยยอมรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลทุกฝ่ายไม่เว้นแม้แต่คำวิพากษ์วิจารณ์ จึงทำให้งานพระราชดำริของพระองค์ท่านนั้นล้วนแต่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สรุป ผู้เขียนมีความทรงจำเกี่ยวกับในหลวงรัชกาลที่ 9 ตั้งแต่จำความได้ ก็ได้เห็นการทรงงานและพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่านที่มีต่อพวกเราพสกนิกรชาวไทยจากภาพข่าวในโทรทัศน์และสื่อต่างๆ อยู่ทุกวัน พระองค์ท่านทรงเป็นผู้ที่มีความเรียบง่าย อบอุน อ่อนโยน และทรงเป็นกันเองกับพสกนิกรเสมอ พระองค์ท่านเปรียบเสมือนศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ คราใดที่ประเทศเกิดวิกฤตปัญหา พระองค์ท่านทรงช่วยชี้แนะแนวทางแก้ปัญหาให้เพื่อทำให้เกิดความสงบสามัคคีขึ้นในประเทศชาติ ด้วยภาวะความเป็นผู้นำที่ดีเลิศของพระองค์ท่าน จึงเป็นสิ่งที่พวกเราทั้งหลายควรนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ซึ่งหากผู้ใดก็ตามนำเอาความเมตตา กรุณา ความคิดสร้างสรรค์ ความเพียรพยายามและความเป็นประชาธิปไตย ไปใช้แก้ตัว แก้องค์กรหรือหน่วยงานของตนแล้ว ก็จะประสบความสำเร็จ มีแต่ความเจริญรุ่งเรืองเหมือนดังที่เราได้เห็นแบบอย่างจากพระองค์ท่านนั่นเอง

คุณธรรม จริยธรรมในการทำงาน

คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีและความถูกต้องในการแสดงออกทั้งกาย วาจา และใจ ของแต่ละบุคคลซึ่งยึดมั่นไว้เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์ที่เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงาม เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับชมชอบหรือยอมรับจากสังคม เพื่อความสันติสุขแห่งตนเองและความสงบเรียบร้อยของสังคมความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม 1. ช่วยให้ชีวิตดำเนินไปด้วยความราบรื่นและสงบ 2. ช่วยให้มีความสุขอยู่ตลอดเวลา 3. ช่วยสร้างความมีระเบียบวินัยให้แก่บุคคลในชาติ 4. ช่วยควบคุมไม่ให้คนชั่วมีจำนวนมากขึ้น 5. ช่วยให้นมนุษย์นำความรู้และประสบการณ์มาสร้างสรรค์แต่สิ่งที่มีคุณค่า 6. ช่วยควบคุมความเจริญทางด้านวัตถุและจิตใจของคนให้เจริญไปพร้อม ๆ กัน

สรุป การพัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อที่จะสามารถประกอบอาชีพ ทักษะที่จำเป็นที่ควรพัฒนาตัวเองในการประกอบอาชีพ ได้แก่ทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการแสวงหาความรู้วิธีสร้างทัศนคติที่ดีต่อ การประกอบอาชีพ ทำได้โดยการจัดประสบการณ์ที่ดีเกี่ยวกับงาน จัดสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน การเป็นแบบอย่างที่ดี การให้คำแนะนำหรือปรึกษาเกี่ยวกับงาน การใช้การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม จริยธรรมในการประกอบอาชีพ หมายถึง กฎเกณฑ์ ข้อปฏิบัติในการประกอบอาชีพ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นธรรม ความเชื่อถือได้ ความไว้วางใจ ความมีวินัย เป็นข้อความที่กำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติของอาชีพโดยเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ที่ควรปฏิบัติตาม เป็นต้น (ลัคนา จันทร์ศิริ, 2565)

คุณธรรมในการทำงาน

คุณธรรมในการทำงาน หมายถึง ลักษณะนิสัยที่ดีที่ควรประพฤติปฏิบัติในการประกอบอาชีพคุณธรรมสำคัญที่ช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จ มีดังนี้

1. ความมีสติสัมปชัญญะ หมายถึง การควบคุมตนเองให้พร้อม มีสภาพตื่นตัวฉับไวในการรับรู้ทางประสาทสัมผัส การใช้ปัญญาและเหตุผลในการตัดสินใจที่จะประพฤติปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ได้อย่างรอบคอบ เหมาะสม และถูกต้อง
2. ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา และใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง และไม่หลอกลวงใคร
3. ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความพยายามในการทำงานหรือหน้าที่ของตนเองอย่างแข็งขัน ด้วยความมุ่งมั่นเอาใจใส่อย่างจริงจังพยายามทำเรื่อยไปจนกว่างานจะสำเร็จ
4. ความมีระเบียบวินัย หมายถึง แบบแผนที่วางไว้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติและดำเนินการให้ถูกลำดับถูกที่ มีความเรียบร้อย ถูกต้องเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ข้อบังคับ ข้อตกลง กฎหมาย และศีลธรรม
5. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความเอาใจใส่มุ่งมั่นตั้งใจต่องาน หน้าที่ ด้วยความผูกพัน ความพากเพียร เพื่อให้งานสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
6. ความมีน้ำใจ คือ ปรารถนาดีมีเมตตาริจิตต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบความสำเร็จ และช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์
7. ความประหยัด หมายถึง การรู้จักใช้ รู้จักออม รู้จักประหยัดเวลาตามความจำเป็น เพื่อให้ได้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด

8. ความสามัคคี หมายถึง การที่ทุกคนมีความพร้อมทั้งกาย จิตใจ และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันมีจุดมุ่งหมายที่จะปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จโดยไม่มีการเกี่ยงกันเราต้องช่วยกัน

สรุป แนวทางในการพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงาม เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับชมชอบหรือยอมรับจากสังคมเพื่อความสันติสุขและความสงบเรียบร้อยของสังคม และการทำคุณงามความดีและความถูกต้องในการแสดงออกทั้งกาย วาจา และใจของแต่ละบุคคลซึ่งยึดมั่นไว้เป็นหลักในการประพฤติ ปฏิบัติดีจนเกิดเป็นประจำและเป็นที่ยอมรับ (ลักขณา จันทรศิริ, 2565)

จริยธรรมในการทำงาน

จริยธรรมในการทำงาน หมายถึง กฎเกณฑ์ที่เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงามเหมาะสม ปฏิบัติตนในการประกอบอาชีพที่ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม และเป็นที่ยอมรับชมชอบหรือยอมรับจากสังคม เพื่อความสันติสุขแห่งตนเองและความสงบเรียบร้อยของสังคมเหมาะสมและยอมรับ การทำงานหรือการประกอบอาชีพต่าง ๆ จะเน้นในเรื่องของจริยธรรมที่มีความแตกต่างกันดังนี้

ความสำคัญของจริยธรรม

1. ช่วยให้ชีวิตดำเนินไปด้วยความราบรื่นและสงบ
2. ช่วยให้มีความสุขสบายอยู่ตลอดเวลา
3. ช่วยสร้างความมีระเบียบวินัยให้แก่บุคคลในชาติ
4. ช่วยควบคุมไม่ให้คนชั่วมีจำนวนมากขึ้น
5. ช่วยให้นำคุณธรรมและความประพฤติมาสร้างสรรค์แต่สิ่งที่มีคุณค่า
6. ช่วยควบคุมความเจริญทางด้านวัตถุและจิตใจของคนให้เจริญไปพร้อม ๆ กัน

สรุป จริยธรรม คือ กฎ ระเบียบ ข้อห้าม ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีงามของสังคม เพื่อให้ถึงจุดหมายสำหรับการดำเนินชีวิตส่วนบุคคล และความสุขของการดำเนินชีวิตร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งวิธีการพัฒนาจริยธรรม มีทฤษฎียอมรับอย่างแพร่หลายแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และทฤษฎีพัฒนาทางจริยธรรมทางปัญญา การยุติข้อขัดแย้ง การมองเห็นภาพและการดำเนินการที่มีขั้นตอนเป็นระบบ ทำหน้าที่ควบคุมบทบาทของสมาชิก ควบคุมการทำงานกระบวนการคิด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการให้การทำงานสำเร็จได้ด้วยดี

พรหมวิหาร 4 กับภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น

พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปปฏิบัติแล้วทำให้สังคมมีความสุข มีความรัก เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกัน มี 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ด้านเมตตา หมายถึง ความรัก ความหวังดีรักอย่างมีไมตรีจิตซึ่งเป็นกุศลจิต ปรรณนาจะเห็นผู้อื่นเป็นสุข คิดอนุเคราะห์เขาด้วยความหวังดี ด้านกรุณา หมายถึง ความหวังที่จะช่วยเหลือ มีลักษณะ สงสารเพื่อนที่เกิดแก่ เจ็บ ตายด้วยกันและเกิดรู้สึกหวนใจเมื่อเห็นเขาได้รับความทุกข์ ตระกะมาก ลำบาก จึงคิดหาอุบายแก้ไขเพื่อช่วยให้เขาได้รอดพ้นจากทุกข์อันนั้น ด้านมุทิตา หมายถึง การมี จิตใจที่พลอยยินดีเมื่อได้เห็นได้รับทราบว่ามีผู้อื่นได้ดี ด้านอุเบกขา หมายถึง การมีจิตใจที่วางเฉย เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์โดยที่ตนเองไม่สามารถช่วยเหลือเขาได้ คุณธรรมและจริยธรรม นับเป็น พื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรม และจริยธรรมเป็น หลักยึดเบื้องต้นแล้ว ก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและแห่งวิชาชีพ นั้น ๆ ยิ่งไปกว่านั้นก็คือ การขาด คุณธรรมและจริยธรรม ทั้งในส่วนบุคคลและวิชาชีพ อาจมี ผลร้ายต่อตนเอง สังคมและวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย

สรุปหลักพรหมวิหาร หลักคุณธรรมที่ทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามเป็นผู้ประเสริฐ ซึ่งคำว่า "พรหมวิหาร" มีความหมายว่า ธรรมอันเป็นที่อยู่ของพรหม การยึดถือหลักธรรม ดังกล่าวจะทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยเชื่อมั่นมนุษย์จะประเสริฐได้ก็ต่อเมื่อมี คุณธรรม ความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลัก และกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์ตลอดจนสรรพสัตว์ทั้งหลายโดยชอบ นอกจากนี้ยังกล่าวได้ว่า เป็นธรรมสำหรับผู้ใหญ่ที่ดูแล คนอื่น ทุกระดับทั้งในทางโลกและทาง ธรรม ถือเป็นคุณสมบัติอันประเสริฐของผู้บริหารท้องถิ่น โดยพรหมวิหารแบ่งออกได้เป็น 4 ประการ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับผู้บริหารท้องถิ่น ดังนี้. กุลชัย โปธินันท์ (2559) คือ พรหม วิหาร 4 ประกอบด้วยหลักธรรม ได้แก่

1. เมตตา ผู้บริหารท้องถิ่นควรมีความรักใคร่ ปรรณนาดีให้ประชาชนมีความสุข ด้วย จิตอัน แผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่ประชาชนและส่วนรวม ซึ่งเป็นความรักใคร่ที่ปราศจาก ราคะความกำหนด ความรัก ความหวังดี ความปรารถนาดีนั้นเป็นการแสดงออกซึ่งมิตรภาพ ไมตรีของมนุษย์ที่มีต่อกัน ตลอดถึงสัตว์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน สิ่งอื่นใดนอกจากให้เป็นสุข โดยการแสดงออก 3 ทาง ได้แก่

- ก) เมตตากายกรรม เมตตาทางกายคือ การกระทำและการแสดงออกทางกาย
- ข) เมตตาวาจกรรม เมตตาทางวาจาคือ การพูดและเจรจาด้วยถ้อยคำ
- ค) เมตตาโมหกรรม เมตตาทางใจคือ มีจิตใจที่มุ่งหวังดี มีเจตนาดีต่อประชาชน

2. กรุณา ผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีความสงสาร ช่วยคิดให้บุคคลอื่นพันทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชน

3. มุทิตา ผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีความยินดี เมื่อประชาชนหรือบุคคลอื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อประชาชนหรือบุคคลอื่นได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป หรือพร้อมที่จะช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนอย่างเต็มกำลังความสามารถ

4. อุเบกขา ผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีความวางใจเป็นกลาง พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะบุคคลอื่นรับผิดชอบตนได้ดีแล้ว สมควรรับผิดชอบตนเอง หรือควรได้รับผลอันสมกับความรับผิดชอบของตน

ดังนั้น ผู้บริหารท้องถิ่นควรยึดหลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมในการบริหารราชการท้องถิ่นด้วยความเมตตา ประารถนาจะให้ประชาชนและบุคคลอื่นเป็นสุข ความสงสารคิดหาทางจะช่วยเหลือให้บุคคลอื่นพ้นจากความทุกข์ ความปลาบปลื้มปิติยินดีในความสำเร็จ ความก้าวหน้าของประชาชนและบุคคลอื่น และความวางเฉยและเห็นอกเห็นใจแก่บุคคลผู้ได้รับความทุกข์

คุณธรรมจริยธรรมเชิงพุทธ ของผู้บริหารท้องถิ่น ในสังคมไทย

หลักพุทธธรรมได้ให้ความสำคัญแก่ผู้นำและภาวะผู้นำ จะเห็นได้จากคำ สอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงแก่พุทธบริษัทโดยเฉพาะกษัตริย์และผู้นำชุมชนมีหลักการการ เป็นผู้นำ เช่นในอัครคัมภีร์ (สุตฺตปิฎก ปุณฺณนาฎภาพ, 2559) พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า มนุสฺยแห่งตั้ง บุคคลขึ้นเป็นหัวหน้าเพื่อรักษาความเป็นธรรมในสังคม เมื่อมีผู้ประพฤติล่วงละเมิดสิทธิของ ผู้อื่นอันนำไปสู่การประพฤติผิดอื่นๆ ตามมา อาทิ การขโมย การฆ่า การพูดเท็จ คนทั้งหลายจึง ต้องเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติที่ดีกว่า กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีจริยธรรมและเป็นผู้มีรูปร่างงดงามกว่า น่ารัก น่าเลื่อมใสกว่า น่าเกรงขามกว่า แล้วขอรับรองให้บุคคลดังกล่าวทำหน้าที่ในการว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าว ตีเตือนผู้ที่ควรตีเตือนและขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่ และคนทั้งหลายจะพร้อมใจกันแบ่งปันอาหารให้บุคคลผู้นั้น ในสังคาลกสูตร ก็ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้นำครอบครัวไว้อย่างละเอียด กล่าวถึงหน้าที่พึงปฏิบัติต่อกัน เพื่อทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุข เพราะครอบครัวคือพื้นฐานที่สำคัญของสังคมหากครอบครัวแต่ละครอบครัวมีผู้นำที่ดีสังคมก็ ย่อมจะดีแน่นอน ในมหาโพธิชาดก พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพราหมณ์ร่ำรวย เมื่อสำเร็จ การศึกษาแล้วได้สละทรัพย์สมบัติจำนวนมากออกบวชเป็นปริพาชกและท่านได้รับความ ใ้วางใจจากพระเจ้าพรหมทัตให้ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาอรรถคดี ซึ่งท่านทำหน้าที่ด้วยความ เที่ยงธรรมแต่กลับถูก

อำมาตย์ผู้พิพากษา 5 คน ที่ชอบรับสินบนใส่ความต่างๆ นานา พระ โปธิสัตว์จึงได้แสดงธรรมโปรดพระเจ้าพรหมทัต เตือนพระสติให้ระลึกถึงความเป็นผู้นำที่จะต้อง เป็นตัวอย่างอันดีให้แก่ข้าราชการบริพารตลอดจนประชาชนที่อยู่ใต้ปกครอง ดังคำกล่าวที่ว่าเมื่อฝูง โคขำมน้ำนั้น หากโคจ่าฝูงว่ายน้ำไม่ตรง ว่ายน้ำไปคดเคี้ยว โคทั้งหมดก็ย่อมว่ายน้ำไปตรงทาง ผู้ที่ เป็นผู้นำนั้นหากไม่ประพฤติธรรมประชาชนก็ย่อมไม่ประพฤติธรรม หากผู้นำประพฤติธรรม ประชาชนก็ย่อมประพฤติธรรมตามไปด้วย หากพระราชาประพฤติธรรมบ้านเมืองก็ย่อมอยู่เย็น เป็นสุข ในมหาปทุมชาดกได้กล่าวถึง ลักษณะของผู้ปกครองหรือผู้นำไว้ว่า จะต้องมีความเที่ยง ธรรมในการตัดสินใจตัดสินคดีความผิดความถูกของผู้อื่นด้วยตนเอง หากผู้ที่เป็นใหญ่นั้นไม่พิจารณาให้ดี แล้วสั่งลงโทษเปรียบเสมือนคนตาบอดเดินทางที่ขรุขระ ผู้ที่เป็นใหญ่นั้นจะต้องประพฤติตนเป็น

คุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธธรรม พบว่า บุคคลผู้ที่จะมาเป็นผู้นำนั้นนอกจาก จะมีความรู้ความสามารถในการปกครองแล้วสิ่งหนึ่ง ที่ต้องมีเป็นคุณลักษณะติดตัวนั้นก็คือ คุณธรรมจริยธรรมนั่นเอง (ณรงค์ สินสวัสดิ์, 2557) ดังที่ จะได้กล่าวตามความที่ศึกษามาตาม ประเด็นต่อไปนี้

1. ผู้นำโดยทั่วไป คือ จากการศึกษาพบว่า เป็นบุคคลที่มีภาวะลักษณะบุคลิกภาพหน้าตาดีมีความรู้ความสามารถในการปกครองเป็นที่ยอมรับของสังคมสามารถนำพาลูกน้องไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ บุคคลที่เป็นแบบอย่างโดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่านอกจากที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ยังต้องเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมทั้งทางโลกและทางธรรม ทางโลกนั้นอาจกล่าวได้ว่าต้องอยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับไม่ขาดไม่เกิน ส่วนในทางธรรมนั้น คือ ต้องเป็นบุคคลที่มีศีลธรรมอันดีรวมไปถึงทศพิธราชธรรมคือธรรมอันดีสำหรับนักปกครองหรือผู้นำนั่นเอง

2. ผู้นำในทัศนะพุทธศาสนา กล่าวคือ ผู้เขียนมีความเข้าใจได้ว่าผู้นำในทัศนะพุทธศาสนานั้นจะต้องเป็นแบบพระโพธิสัตว์ เพราะเมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระวิรุณบัณฑิตนั้น พระวิรุณบัณฑิตได้แสดงให้เห็นว่า ผู้นำนั้นควรจะประพฤติปฏิบัติเช่นไรผู้ตามจึงจะเชื่อฟังและทำตาม โดยเฉพาะเมื่อครั้งที่พระวิรุณบัณฑิตได้ตัดสินวินิจฉัยข้อพิพาทระหว่างพระเจ้าธัญชัยโกรพย์กับปุณณกัษีในการเล่นการพนันโยนลูกสะก้าน โดยปุณณกัษีได้เอาตัววิรุณบัณฑิตเข้ามาเป็นค้ำพนันด้วยทำให้พระเจ้าธัญชัยโกรพย์ไม่ยอมเห็นด้วยกับคำของปุณณกัษีจึงเป็นที่มาในการนำตัวพระวิรุณบัณฑิตมาเป็นผู้ตัดสินในครั้งนั้นปรากฏว่าวิรุณบัณฑิตยอมเป็นค้ำพนันให้แก่ปุณณกัษีแสดงให้เห็นถึงความมีสัจจวาจาของวิรุณบัณฑิตนั่นเอง และนอกจากนั้น วิรุณบัณฑิตยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการปกครองลูกๆ หลานๆ เหล่าหมู่ญาติโดยเฉพาะการพร่ำสอนลูกหลานและเหล่าหมู่ญาติให้ตั้งอยู่ในคุณธรรมและจริยธรรมอันดี จึงนับได้ว่าวิรุณบัณฑิตเป็นบุคคลที่ควรเอาเป็นแบบอย่าง (วิเชียร วิทญ์อุดม, 2560)

3. จริยธรรมของผู้นำโดยทั่วไป กล่าวคือ ผู้นำไม่ว่าจะเป็นผู้นำครอบครัว ผู้นำองค์กร ผู้นำศาสนา ผู้นำสังคม หรือผู้นำประเทศ ผู้นำเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่สังคมให้การยอมรับไม่ว่าจะมาจากการเลือกตั้งหรือมาจากการแต่งตั้งก็ตาม บุคคลเหล่านี้ถือว่าเป็นผู้นำโดยปริยาย เมื่อได้มาสู่ตำแหน่งความเป็นผู้นำแล้วสิ่งหนึ่งที่ผู้นำจะต้องประพฤติปฏิบัติตาม นั่นก็คือ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ที่ตนได้เข้าไปดำรงตำแหน่งผู้นำหากไม่ประพฤติปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับที่ได้กำหนดไว้แล้วสิ่งที่จะตามมาก็คือความล้มเหลวในการปฏิบัติงานไม่สามารถไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้และนอกจากนั้นอาจทำให้ผู้ตามไม่ให้ความยำเกรงไม่ให้ความเคารพในการตัดสินใจของผู้นำ อาจส่งผลให้เกิดความแตกแยกภายในได้ ฉะนั้นจริยธรรมของผู้นำโดยทั่วไป ผู้เขียนจึงเข้าใจได้ว่า คือ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนดต่างๆที่องค์กรหรือสถาบันนั้นๆได้กำหนดขึ้น เพื่อที่จะให้บุคคลที่จะมาเป็นผู้นำได้ประพฤติปฏิบัติตามนั่นเอง (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2560)

4. จริยธรรมของผู้นำในพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ผู้นำนอกจากจะประพฤติปฏิบัติ ตามกฎระเบียบข้อบังคับที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น สิ่งหนึ่งที่ผู้นำจะต้องมีเป็นคุณลักษณะเพิ่ม เข้ามาในตัวนั้นก็คือจริยธรรมนั่นเอง จริยธรรมของผู้นำในพระพุทธศาสนา คือ ศีล ทศพิธราชธรรม จักรติวัตร สัปปริสธรรม หลักจริยธรรมเหล่านี้ถ้าผู้นำมีในตัวแล้วมีความเป็นไปได้อย่างสูง ที่องค์กรหรือหน่วยงานสถาบันที่ตนดำรงตำแหน่งอยู่นั้นจะประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้และนอกจากนั้นอาจทำให้ตัวผู้นำเองเป็นที่ยำเกรงของลูกน้องและบุคคลทั่วไป แต่ในทางกลับกัน ถ้าผู้นำไม่ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมหรือไม่มีจริยธรรมเหล่านี้ในตัว การที่จะนำพาลูกน้องหรือองค์กรของตนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้คงอาจจะไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แน่นอน อาจนำพาศักดิ์ศรีไปสู่ความล้มเหลวก็เป็นไปได้อย่างสูง ฉะนั้น จริยธรรมของผู้นำในพระพุทธศาสนา คือ ศีล ทศพิธราชธรรม จักรติวัตร สัปปริสธรรม นั่นเอง

สรุป พระพุทธศาสนา มุ่งเน้นเรื่องการพันทุกข์ และสอนให้รู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ให้พ้นจากอวิชชา (ความไม่รู้ความจริงในธรรมชาติ) อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์จากกิเลสทั้งปวง คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เน้นการศึกษาทำความเข้าใจ การโยนิโสมนสิการด้วยปัญญา และพิสูจน์ทราบข้อเท็จจริง (อัมมวิจยะ) เห็นเหตุผลว่าสิ่งนี้มีสิ่งนี้ จึงมี (อิทัปปัจจยตา) จนเห็นตามความเป็นจริงว่าสรรพสิ่งในธรรมชาติเป็นไปตาม กฎพระไตรลักษณ์ และสัตว์โลกที่เป็นไปตามกฎแห่งกรรม แล้วเลือกใช้ #หลักธรรม ในพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับผลที่จะได้สิ่งที่ปรารถนาอย่างถูกต้อง ด้วยความไม่ประมาทในชีวิตให้มีความสุขในทั้งชาตินี้ ชาติต่อๆ ไป (ด้วยการสั่งสมบุญบารมี) ตลอดจนปรารถนาในพระนิพพานของผู้มีปัญญา

หลักคำสอนในพุทธศาสนามีทั้งหลักปฏิบัติที่เป็นจริยธรรมคุณธรรม

หลักศีลธรรมคือ หลักคำสอน สำคัญของศาสนา ได้แก่ โอวาทปาติโมกข์ คือ “ การไม่ทำความชั่วทั้งปวง การบำเพ็ญแต่ความดี การทำจิตให้สะอาดบริสุทธิ์การทำสมาธิ การนั่งสมาธิ ช่วย
ให้จิตใจสงบ และช่วยให้มีสติ รู้ คิด รู้ทำ

ความกตัญญูกตเวทิตี คือ การรู้จักบุญคุณ และตอบแทน อันเป็นหลักธรรมพื้นฐาน
ทั่วไปของมนุษย์ เพื่อการดำรงอยู่อย่างปกติสุข ดังนั้นทุกคนจึงมีหน้าที่ต่อกันด้วยการปฏิบัติ
ตามหลักจริยธรรมของพระพุทธเจ้า คือการปฏิบัติหน้าที่ต่อกัน

ทัศนะของผู้เขียน เสนอรูปแบบ (Model)

1. เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งทางกาย
และทางใจ ได้แก่ ความสุขจากการมีทรัพย์ ความสุขจากการใช้จ่ายทรัพย์ ความสุขจากการไม่
เป็นหนี้ และความสุขจากการทำงานที่ปราศจากโทษหรือปราศจากอันตราย

2. กรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือ สิ่งที่เข้ามาเบียดเบียนให้
เกิดความไม่สบายกายและความไม่สบายใจ และเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน พระพุทธองค์
ทรงสรุปไว้ว่าความทุกข์มี 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

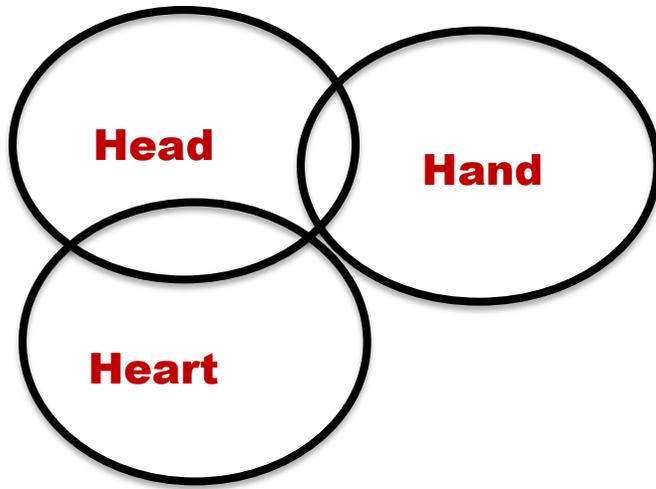
- ทุกข์ประจำหรือทุกข์โดยสภาวะที่สิ่งที่มีชีวิตจะต้องประสบ ซึ่งเกิดจาก
เปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ คือ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย สิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่เกิดมาในโลกจะต้อง
ประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

- ทุกข์จรหรือทุกข์ทางใจ เป็นความทุกข์ที่เกิดจากสาเหตุภายนอก เมื่อ
ปรารถนาแล้วไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ การประสบกับสิ่งที่ไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ การพลัดพรากจาก
สิ่งที่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์

3. มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า "ดี" หมายถึง การมีความสุขหรือมีความ
เจริญก้าวหน้า ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีจึงหมายถึงความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความ
เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยที่ไม่มีจิตใจอิจฉาริษยา

4. อุเบกขา คือ การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลางเพราะพิจารณา
เห็นว่า ใครทำดียอมได้ดีตามกฎแห่งกรรม ใครทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนบุคคล
ผู้กระทำ เมื่อเห็นใครได้รับผลกรรมในทางที่เป็นโทษก็ไม่ควรดีใจหรือคิดซ้ำเติมในเรื่องที่เกิดขึ้น
ควรมีความปรารถนาดี คือ พยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ถูกต้อง
ตามทำนองคลองธรรม ดังนั้น “หัวหน้า” จึงต้องมีความเมตตาและความกรุณาต่อลูกน้องด้วย

การใส่ใจในการดูแล “ลูกน้อง” เสมือนหนึ่งสมาชิกในครอบครัว เพราะคำว่า “ลูกน้อง” มาจากคำว่า “ลูก” และ คำว่า “น้อง” จึงต้องมีเมตตาต่อ “ลูกน้อง” ไม่ใช่ใช้แรงงานเท่านั้น เพื่อให้ “ลูกน้อง” มีความสุขกับการทำงาน และทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพราะการทำงานที่ดีจะต้องประกอบด้วย

ภาพที่ 1 แสดง Model 3 H

- 3 H คือ
- Head คือ คิดปรับปรุงงานที่ทำให้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น
 - Hand คือ ลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ได้คิดไว้
 - Heart คือ ทำงานด้วยหัวใจ ซึ่งเป็นหัวใจที่ต้องหล่อเลี้ยงด้วยความรัก คือ รักงานที่ทำ และรักที่จะทำงานให้ดี

สรุป

การพัฒนาบุคคลเพื่อให้เป็นผู้นำที่ดีนั้น เป็นเป้าหมายสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนตามหลักทางพระพุทธศาสนา บุคคลที่พัฒนาดีแล้วยังมีความประพฤติเป็นแบบอย่างแก่บุคคลอื่นได้ ขณะเดียวกันก็เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าของสังคม สถาบันพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนานักพัฒนาสังคมตั้งแต่ยุคแรกเกิดมีพระสงฆ์ขึ้นในสังคมมนุษย์ กล่าวโดยเฉพาะใน สังคมไทย พระสงฆ์เป็นบุคลากรสำคัญมากที่สุดในบรรดาทรัพยากรมนุษย์ของพระพุทธศาสนา การ จะให้พระสงฆ์เป็นผู้นำได้อย่างสมบูรณ์ จะต้องพัฒนาตนเองให้มีความ

สมบูรณ์พร้อมกัน 3 มิติ คือ มิติทางคุณธรรม มิติทางปัญญา และมิติการเป็นผู้นำ สถาบันการศึกษาทุกประเภทและทุกระดับ ล้วนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้นำ พระสงฆ์จำนวนไม่น้อยก่อนบวชและระหว่าง บวชเป็นผลผลิตของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในสังคมมาแล้ว ดังนั้น จึงสมควรประยุกต์เอาความรู้ทางวิชาการที่ได้รับมาเป็นแนวปฏิบัติตน และเป็นแนวทางในการชี้นำสั่งสอนแก่ประชาชน เพื่อ ความมีศรัทธาอย่างยั่งยืนต่อ พระพุทธศาสนา และเพื่อบรรลุถึงความเป็นอริยบุคคลตามอุดมการณ์ ของพระพุทธศาสนา อย่างแท้จริงต่อไป

ผู้บริหารท้องถิ่นต้องคิดถึงสิ่งที่ตั้งามถูกต้องประพฤติชอบด้วยใจ อาทิ บุคคลพึงรักษา ความกำเริบทางใจ พึงสำรวมใจ ละมโนทุจริต แล้วพึงประพฤติมโนสุจริตไม่คิดพยาบาทปองร้ายใคร ๆ มีจิตประกอบด้วยเมตตาไม่คิดเบียดเบียนใคร ๆ มีจิตประกอบด้วยกรุณาไม่มีความเห็นถูกต้องตาม ครรลองคลองธรรมเห็นว่าทำได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ควรละอภิชมาคือความเพ่งเล็งอยากได้ของบุคคลอื่น ควรละพยาบาทคือความคิดร้ายบุคคลอื่น และควรละมิจฉาทิฐิคือ ความเห็นผิด

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารงานท้องถิ่นเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ผู้บริหารท้องถิ่นจำเป็นต้องนำหลัก พรหมวิหาร 4 มาบูรณาการกับการบริหารงานท้องถิ่น ซึ่งสามารถ บูรณาการได้หลากหลายเหตุการณ์และอาจมีความแตกต่างกันตามบริบทท้องถิ่นและขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ในการปฏิบัติราชการท้องถิ่นและการทำงานให้มีความสำเร็จ ในหน้าที่การงานรวม ไปถึงการบริหารครอบครัว ตลอดจนความเป็นผู้นำ บุคคลเหล่านี้จะพบแต่ ความสุขความเจริญ อย่างแน่นอน

ข้อเสนอเพิ่มเติม เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมของมวลมนุษยชาติเป็นไปโดยความสุข สันติจึงควรให้ผู้นำในทุกๆ องค์กรได้กลับมาสนใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนาที่เรียกว่า ธรรมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ในความเป็นจริงนั้นบุคคลทุกคนย่อมมีโอกาสได้เป็นผู้นำใน ชีวิตจริงในหลากหลายแง่มุมเพราะบุคคลที่ปรารถนาจะดำรงตนเป็นผู้นำที่พึงประสงค์จะต้องมี การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมและนำคุณธรรมจริยธรรมมาปรับใช้ในชีวิตจริงของตนเอง ดังได้ กล่าวมาแล้ว บุคคลนั้นจึงจะเป็นผู้นำที่มีคุณค่าต่อชีวิตตนเองและชีวิตผู้อื่นตลอดจนสังคมได้ อย่างแท้จริง จึงขอเสนอว่า

1. ควรจะมีการจัดอบรมเรื่องจริยธรรมให้แก่ผู้นำภายในองค์กร สถาบัน หน่วยงาน

ต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชน อย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง

2. ควรให้มีการจัดการส่งเสริมจัดทำรายงานการวิจัยทางวิชาการเกี่ยวกับเรื่องจริยธรรมของผู้นำ โดยรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

3. ควรให้มีการตรวจสอบรายชื่อบุคคลผู้ที่จะมาเป็นผู้นำหรือนักการเมืองก่อนลงรับ สมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นผู้ที่ศาสนาของบุคคลนั้นๆ ให้การรับรองว่าเป็นผู้ผ่านการอบรมในเรื่อง จริยธรรมแล้ว ตามหลักคำสอนของแต่ละศาสนา

เอกสารอ้างอิง

กุลชัย โพธิ์นันท์. (2559). ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักพรหมวิหาร 4. Journal of Roi. Kaensarn Academi, 1(2).

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. (2557). ผู้นำการเมือง:แนวทางวิเคราะห์และกรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วชิรินทร์การพิมพ์.

ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2560). ทรรศนะทางการเมืองของพระพุทศศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำรา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. (2557). พุทธจริยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทองกวาว.

ลัดดา จันทร์ศิริ. (2565). หลักการปฏิบัติตนในงานอาชีพ. วิทยาลัยอาชีวศึกษาสุรินทร์. เรียกใช้
เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2566
<https://docs.google.com/document/d/1Am6a3yMXsy79>

วิเชียร วิทยอุดม. (2560). ภาวะผู้นำฉบับก้าวหน้ายุค. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธีระฟิล์มและไซเท็ก.

สุชีพ ปุณฺณานุกาภ. (2559). พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย

สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร. (2560). การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้นักศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

John F. Kennedy. (2219). The Cognitive Developmental Approach In T.Likona (Ed.) Moral Developmant and Behavior. New York : Holt, Binegartand wonson.